

HỘI NHẬP WTO - CƠ HỘI, THÁCH THỨC VÀ CẠNH TRANH CỦA DỊCH VỤ KẾ TOÁN, KIỂM TOÁN VIỆT NAM

PGS.TS. ĐOÀN XUÂN TIỀN

Học viện Tài chính

Việt Nam đã chính thức trở thành thành viên thứ 150 của Tổ chức thương mại thế giới (WTO), chúng ta đang đứng trước nhiều cơ hội, đồng thời rất nhiều thách thức lớn, cạnh tranh gay gắt và quyết liệt hơn. Phát triển các loại hình dịch vụ là một trong những chủ trương chính sách lớn để tận dụng cơ hội tốt, vượt qua những thách thức sau khi gia nhập WTO. Trong đó một giải pháp quan trọng để thực hiện chủ trương trên là "Tập trung phát triển mạnh các ngành dịch vụ có giá trị gia tăng, cao: dịch vụ tài chính, ngân hàng,... các dịch vụ nghề nghiệp kế toán, kiểm toán để đánh giá chính xác hiệu quả SXKD, bảo đảm công khai, minh bạch tình trạng tài chính của doanh nghiệp..."¹. Bài viết này bàn thêm về tiến trình hội nhập quốc tế, cơ hội, thách thức và cạnh tranh của dịch vụ kế toán, kiểm toán Việt Nam trong điều kiện hội nhập quốc tế.

Chính sách mở cửa và hội nhập của Đảng, Nhà nước ta (từ năm 1986) đã mở đường cho chiến lược phát triển, hội nhập kinh tế, tạo sự vận động theo những động thái mới. Năm 1992 nước ta ký hiệp định hợp tác kinh tế- thương mại với cộng đồng Châu Âu (EU) và Nhật Bản; năm 1995 chính thức gia nhập Hiệp hội các quốc gia Đông Nam á (ASEAN); năm 1998 là thành viên của Diễn đàn hợp tác kinh tế Châu Á - Thái Bình Dương (APEC); năm 2000 ký hiệp định Thương mại Việt Nam- Hoa Kỳ và ngày 07/11/2006 Việt Nam đã chính thức trở thành thành viên thứ 150 của Tổ chức Thương mại thế giới (WTO), đó là những dấu son trên con đường hội nhập, phát triển kinh tế của Việt Nam.

Tiến trình hội nhập của dịch vụ kế toán, kiểm toán Việt Nam.

Hội nhập kinh tế quốc tế, cần phải phát triển thị trường tài chính tiền tệ, nói chung và thị trường dịch vụ kế toán, kiểm toán nói riêng. Quan điểm đó là hoàn toàn đúng đắn, phù hợp với xu thế và quy luật phát triển nền kinh tế - xã hội, điều đó càng khẳng định khi Việt Nam đã gia nhập WTO thì vấn đề hội nhập, mở cửa lĩnh vực dịch vụ kế toán, kiểm toán càng cần tiếp tục và hoàn chỉnh một cách khẩn trương hơn nữa.

Nội dung cơ bản hội nhập lĩnh vực dịch vụ kế toán, kiểm toán Việt Nam với quốc tế bao gồm:

- Thứ nhất: tiến trình hài hòa hóa các chuẩn mực kế toán, kiểm toán Việt Nam với các chuẩn mực quốc tế; việc xây dựng và hoàn thiện khuôn khổ pháp lý về kế toán và kiểm toán Việt Nam. Cụ thể là: Hoàn thiện hệ thống pháp luật về quản lý nghiệp vụ kế toán, kiểm toán; Tiếp tục cải cách, hình thành và phát triển các tổ chức nghề nghiệp trong lĩnh vực kế toán,

kiểm toán; Phát triển kế toán, kiểm toán đảm bảo chất lượng phù hợp với tiến trình hội nhập, đạt được sự công nhận quốc tế.

- Thứ hai: tiến trình mở cửa dịch vụ kế toán, kiểm toán: Mục tiêu đến năm 2020, Việt Nam sẽ hội nhập hoàn toàn với quốc tế trong lĩnh vực dịch vụ kế toán, kiểm toán. *Giai đoạn 2006- 2010 là giai đoạn II của tiến trình hội nhập- giai đoạn củng cố hội nhập.* Chủ động tham gia vào tiến trình hội nhập. Các dịch vụ kế toán, kiểm toán của Việt Nam sẽ được cung cấp ra nước ngoài, các cá nhân và các công ty của Việt Nam có thể tham gia điều hành và nắm giữ các công ty kế toán, kiểm toán, đồng thời cho phép các công ty kế toán, kiểm toán mới đầu tư. *Giai đoạn 2010- 2020 là giai đoạn III- giai đoạn hội nhập năng động.* Việt Nam sẽ hội nhập toàn diện, bình đẳng với các nước trong lĩnh vực kế toán, kiểm toán. Chúng ta có cả nhập khẩu và xuất khẩu dịch vụ kế toán, kiểm toán.

Cơ hội và thách thức đối với dịch vụ kế toán, kiểm toán của Việt Nam.

Quá trình mở cửa và hội nhập quốc tế tạo cho các công ty dịch vụ kế toán, kiểm toán nhiều cơ hội thuận lợi:

Thứ nhất, cơ hội mở rộng thị trường, thị phần dịch vụ của các công ty dịch vụ kế toán, kiểm toán Việt Nam. Các công ty có điều kiện tiếp cận với thị trường tiềm năng các nước trong khu vực và quốc tế. Đối với một thị trường mở, thường tồn tại song song với mảng thị phần lớn dễ thuộc về tay các công ty lớn thì có những đoạn thị trường của các nhóm khách hàng nhỏ, ngách thị trường hình thành do sự khác biệt một số yếu tố, đó là cơ hội cho các công ty của Việt Nam là những người đi sau có thể mở rộng thị trường, thị phần ở những đoạn thị trường này.

Thứ hai, cơ hội có thêm nhiều điều kiện tiếp cận nhanh chóng với hệ thống chuẩn mực kiểm toán, chuẩn mực kế toán của quốc tế và các quốc gia khác, đồng thời có điều kiện tiếp cận và tiếp nhận nhanh chóng công nghệ kỹ thuật kiểm toán tiên tiến hiện đại, nâng cao chất lượng sản phẩm dịch vụ, giữ vững thị trường nội địa, tiến tới chủ động tham gia thị trường khu vực và quốc tế.

Thứ ba, có khả năng tiếp cận, học tập kinh nghiệm tổ chức và kỹ năng quản lý tiên tiến của các công ty, hãng kiểm toán lớn và uy tín trên thế giới. Mở rộng quan hệ, hợp tác, liên kết đầu tư, kinh doanh, cơ hội tiếp xúc với một môi trường thế giới mở trong lĩnh vực để nâng cao năng lực, chất lượng đội ngũ KTV, đội ngũ quản lý, đổi mới và hiện đại hoá công tác quản lý của các công ty Việt Nam.

Thứ tư, dịch vụ kế toán, kiểm toán của các công ty Việt Nam được đối xử bình đẳng như các nước khác trong quá trình hội nhập, do đó sẽ cải thiện được sức cạnh tranh của dịch vụ cũng như của các công ty dịch vụ kế toán, kiểm toán. Các hoạt động xuất khẩu, nhập khẩu dịch vụ kiểm toán, kế toán, tư vấn tài chính, thuế... sẽ có nhiều cơ hội được mở rộng và tham gia bình đẳng trên thị trường khu vực và thế giới.

Thứ năm, hội nhập quốc tế còn là cơ hội thúc đẩy các công ty dịch vụ kế toán, kiểm toán Việt Nam nhanh chóng cải tiến cách thức, phương pháp tổ chức, quản lý, cũng như đội ngũ cán bộ quản lý, kiểm toán viên nâng cao tính chuyên nghiệp, hiệu quả.

Bên cạnh đó các công ty dịch vụ kế toán, kiểm toán gặp không ít thách thức cần vượt qua, đó là:

- *Sự mở cửa và hội nhập quốc tế lĩnh vực này sẽ tạo ra môi trường cạnh tranh gay gắt hơn với nhiều đối thủ hơn, trên bình diện rộng hơn và sâu hơn* giữa doanh nghiệp dịch vụ kế toán, kiểm toán trong nước với các doanh nghiệp nước ngoài đang và sẽ tham gia vào thị trường Việt Nam, trong điều kiện các doanh nghiệp nước ngoài có những lợi thế hơn về kinh nghiệm và thu hút được nhiều chuyên gia giỏi. Đây là sự cạnh tranh sản phẩm dịch vụ kế toán, kiểm toán, tư vấn giữa các công ty Việt Nam với các công ty nước ngoài, không chỉ trên thị trường khu vực, quốc tế mà ngay cả thị trường trong nước, trước mắt cạnh tranh gay gắt chính thị trường trong nước.

- *Thu hẹp thị phần của các công ty dịch vụ kế toán kiểm toán có quy mô nhỏ*. Cam kết mở cửa thị trường dịch vụ này có thể dẫn đến nguy cơ sự chênh lệch ngày càng lớn về quy mô hoạt động, năng lực cạnh tranh, chất lượng dịch vụ cung cấp giữa các nhóm công ty có quy mô lớn và công ty có quy mô nhỏ, giữa các công ty nước ngoài với công ty Việt Nam.

- *Nguy cơ “chảy máu chất xám” của các công ty dịch vụ kế toán, kiểm toán Việt Nam*. Các công ty kiểm toán nước ngoài dùng chính sách trả tiền lương cao cho KTV để thu hút những

KTV có kinh nghiệm, trình độ từ các công ty Việt Nam sang làm việc cho họ, đồng thời chính sách đào tạo của các công ty nước ngoài này cũng thu hút rất nhiều những KTV giỏi từ các công ty Việt Nam sang. Tình trạng này có thể dẫn đến nguy cơ sức cạnh tranh của các công ty Việt Nam ngày càng yếu đi.

- *Nguy cơ về sự gia nhập thị trường lao động Việt Nam của các kiểm toán viên người nước ngoài*. Đó là nguy cơ các vị trí quản lý, chủ phân hàn (Partner), kiểm toán viên cao cấp, chuyên gia, cao cấp... trong các công ty kiểm toán có thể sẽ do người nước ngoài (có trình độ chuyên nghiệp hơn, kinh nghiệm quản lý tốt hơn) đảm nhận sẽ đẩy các KTV người Việt Nam vào các vị trí mức độ hoạt động chuyên nghiệp thấp.

Cạnh tranh trong dịch vụ kế toán, kiểm toán ở Việt Nam.

- Về mặt lý luận, hoạt động dịch vụ kiểm toán độc lập càng cần thiết và càng phát triển trong nền kinh tế thị trường. *Cạnh tranh là một quy luật khách quan của nền sản xuất hàng hoá, là một nội dung trong cơ chế vận động của thị trường*. Cạnh tranh diễn ra mọi lúc, mọi nơi, không phụ thuộc vào ý muốn chủ quan của riêng ai, *cạnh tranh trở thành quy luật quan trọng thúc đẩy sự phát triển* của nền kinh tế nói chung cũng như của một ngành, lĩnh vực nói riêng. Mọi công ty dịch vụ kế toán, kiểm toán không phân biệt thành phần kinh tế, mô hình tổ chức... đều phải tự vận động để khẳng định mình và đứng vững trong cơ chế cạnh tranh. Công ty nào không thích nghi được sẽ bị đào thải (phá sản) gạt ra khỏi cuộc chơi (thị trường), để mở đường rộng hơn các công ty khác biết nắm bắt thời cơ, tận dụng cơ hội thuận lợi, phát huy thế mạnh, hạn chế tối thiểu những bất lợi để giành phần thắng trong cạnh tranh.

- Việt Nam đang trong quá trình hội nhập kinh tế quốc tế, nhất là sau khi gia nhập WTO thì các doanh nghiệp dịch vụ kế toán, kiểm toán sẽ có nhiều đối tác trong và ngoài nước tham gia chung vào thị trường dịch vụ, tư duy khép kín trong công ty và tiếp đến là trong một quốc gia sẽ không phù hợp nữa, vì vậy, vấn đề cạnh tranh sẽ xảy ra và ngày càng sâu rộng, các đối tượng cùng tham gia thị trường sẽ phải cùng cạnh tranh để tồn tại và phát triển. Các công ty phải *coi cạnh tranh là nguyên lý, là lẽ sống*.

- Một trong những tác dụng của cạnh tranh là sẽ gây áp lực để mỗi công ty dịch vụ kế toán, kiểm toán nâng cao hiệu quả hoạt động, giảm bớt chi phí, giá phí kiểm toán; nâng chất lượng dịch vụ ngày càng thoả mãn khách hàng; tạo nên lợi thế so sánh với các đối thủ; thu hút, lôi kéo khách hàng bằng chính thực lực bền vững và uy tín của mình. Mặt khác cạnh tranh cũng là môi trường tạo sức ép bắt buộc các công ty phải có chiến lược kinh doanh để *biến sức ép cạnh tranh thành động lực thúc đẩy*, biết phân tích, đánh giá đúng những điểm mạnh, điểm yếu, tận dụng cơ hội, vượt qua thách thức của

doanh nghiệp mình, phân tích từng đối thủ cạnh tranh để tìm các giải pháp tăng sức cạnh tranh của doanh nghiệp mình.

- Thực tế cho thấy rằng, cách ứng xử thông minh của vấn đề cạnh tranh là coi *cạnh tranh là hợp tác chứ không phải đối đầu; vừa cạnh tranh vừa hợp tác; trong hợp tác có cạnh tranh, trong cạnh tranh có hợp tác* là phương châm trong chiến lược và sách lược hợp tác và cạnh tranh của mỗi công ty. Điều đó là tất yếu trong kinh doanh cũng như cạnh tranh của mỗi công ty.

Hội nhập quốc tế, tính cạnh tranh ngày càng gay gắt, để hội nhập và phát triển được chúng ta phải nâng cao năng lực cạnh tranh bằng các giải pháp như: Tiếp tục xây dựng và hoàn thiện khuôn khổ pháp lý đồng bộ và thống nhất về kế toán, kiểm toán; từng bước tiêu chuẩn hóa, hướng tới hài hòa cao nhất hệ thống kế toán, kiểm toán Việt Nam và quốc tế. Hoàn thiện cơ chế hoạt động nghề nghiệp các tổ chức kế toán, kiểm toán. Khuyến khích phát triển thị trường dịch vụ kế toán, kiểm toán và tư vấn tài chính theo hướng đa dạng hóa loại hình doanh nghiệp kế toán, kiểm toán. Xóa bỏ giới hạn cung cấp dịch vụ giữa doanh nghiệp kế toán, kiểm toán trong nước và nước ngoài. Hình thành và phát triển các phương pháp nghiệp vụ kỹ thuật trong lĩnh vực kiểm toán, xây dựng quy trình kiểm soát chất lượng dịch vụ kế toán, kiểm toán, xây dựng các quy chế quản lý, tránh cạnh tranh không lành mạnh giữa các công ty

cung cấp dịch vụ. Phát triển đội ngũ kiểm toán viên, chuyên gia kế toán về số lượng và chất lượng, đạt tiêu chuẩn và điều kiện hành nghề cá nhân, hướng đến đạt tiêu chuẩn quốc tế. Duy trì và mở rộng quan hệ hợp tác quốc tế, tăng cường mối quan hệ với các tổ chức nghề nghiệp quốc tế về kế toán, kiểm toán, khuyến khích các công ty dịch vụ kế toán, kiểm toán của Việt Nam mở rộng thị trường cung cấp dịch vụ qua biên giới và hợp tác, liên kết với các công ty nước ngoài■.

1. Thủ tướng Nguyễn Tấn Dũng - *Gia nhập Tổ chức thương mại thế giới-cơ hội-thách thức và hành động của chúng ta*, Thời báo Kinh tế Việt Nam số 224 ngày 08/11/2006.

Tài liệu tham khảo:

1. Thủ tướng Nguyễn Tấn Dũng, *Gia nhập Tổ chức thương mại thế giới, cơ hội - thách thức và hành động của chúng ta*, Thời báo Kinh tế Việt Nam số 224 ngày 08/11/2006.

2. TS. Lê Đăng Doanh, *Cạnh tranh là hợp tác chứ không phải đối đầu*, Báo Lao động số 14 (312) ngày 10/11/2006.

3. Bộ Tài chính, *Báo cáo tình hình hoạt động của các công ty kiểm toán tại Việt Nam năm 2005*.

4. *Gia nhập WTO: Cơ hội và thách thức*, Thời báo Kinh tế Việt Nam số cuối tuần (227) ngày 10/11/2006.

5. Thông tin phục vụ lãnh đạo- Viện KHTC số 20 (355) tháng 10/2006.